

ДО ПИТАННЯ ІСТОРІЇ УТВОРЕННЯ СУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

За 80 років свого існування від дня проголошення Республікою Туреччина досягла значних успіхів у всіх галузях розвитку і сьогодні займає важливе місце у світових спільнотах. В історії її становлення турецький народ здійснив чимало героїчних подвигів.

Отже, внаслідок подій, які відбувалися 1918-1923 р.р., була утворена Турецька Республіка. Складне становище тюркської нації на початку ХХ ст., яке було обумовлене соціальним та історичним розвитком Османської держави, характеризувалося її світовою ізоляцією та знесиленням. Західні держави-переможці в I світовій війні далі мали на меті нанести поразку Османській Імперії, прагнучи посилити свій вплив у Східносередземноморському регіоні, позбавити тюркську націю політичного панування в світовій історії. Для здійснення своїх намірів ці держави, підписавши Мондроську угоду від 30 жовтня 1918 р. з османським урядом із несприятливими для нього умовами, намагалися досягти своєї мети. Держави-переможці, котрі забажали зламати притаманну тюркським націям від природи нескореність, використовували вірмен на сході та греків на заході як жандармські лещата. Внаслідок цього, у 1919 р. в історії Туреччини почалася національно-визвольна боротьба, яка тривала до 1922 р. Незважаючи на найважчий період свого існування, тюркська нація, виявляючи силу волі, ще раз довела свою гідність та існування власної культури.

Засновник Турецької Республіки Мустафа Кемаль Паша 19 травня 1919 р., ступаючи на анатолійську землю в місті Самсун, за тиждень зумів ужити заходи безпеки й витіснити англійські військові загони з міст Тавз і Самсун. Ця подія стала початком національно-визвольної війни турецького народу. Ще на Сіваському конгресі, який відбувся 30 жовтня 1918 р., Ататюрк, проголошуючи анатолійські й румелінські землі Батьківщиною, поклав початок об'єднанню земель нової Туреччини та здійснив основні заходи щодо організації нації на визвольну боротьбу.

Мустафа Кемаль Ататюрк (1881-1938) на чолі обраної представницької делегації з 15 осіб під назвою "Heyet-i Temsiliye" брав участь у загальному зібранні в Анкарі 19 березня 1920 р., де в своїй промові проголосив: "Настав кінець незалежної Османської держави, яка існувала протягом 700 років", показуючи новий шлях розбудови країни.

На наступних зборах, що відбулися 23 квітня 1920 р., було прийнято рішення щодо підготовки конституції та будування нової незалежної Турецької Республіки. Наступного дня (24 квітня) на зборах М.Кемаль проголосив організації нового уряду про те, що Великий Національний Меджліс (Верховна Рада, Великі Національні Збори) є найвищим органом влади та про те, що він є законодавчим і формує уряд. Обрана делегація вповноважується в Меджлісі виконувати обов'язки уряду, а голова Великих Національних Зборів здійснює керівництво. Того ж дня М.Кемаль був обраний головою парламенту й уряду Туреччини. 3 травня він проголосив склад новообраного уряду, який складався з 11 міністерств і відомств: з питань релігії, внутрішніх справ, юстиції, закордонних справ, охорони здоров'я, економіки, національної оборони, збройних сил, освіти та фінансів.

Таким чином, народні обранці утворили в Анатолії перший національний уряд Туреччини.

1921 р. греки знову розпочали війну проти тюрків на двох фронтах – західному й південному, маючи на меті перемоги. Настав вирішальний етап у боротьбі тюрків за свою незалежність. 5 серпня 1921 р. парламент уповноважив М.Кемалья головнокомандуючим армією для того, щоб він ужив невідкладних заходів для відбиття нападів із боку Греції. Турецька армія отримала блискучу перемогу в цій війні.

Слід нагадати, що 1176 р. сельджуцький султан Килич Арслан II, завдавши поразки Візантійській армії, звільнив анатолійські землі – Батьківщину тюрків.

Ця перемога змусила змиритися з реальністю становища Туреччини, також Італію, Францію та Англію, внаслідок чого 11 жовтня 1922 р. підписанням Муданської угоди завершилася турецька військова кампанія, яка розпочалася в листопаді 1914 р.

1923 р. після нових зборів Великого Національного Меджлісу, більшість депутатів якого складалася з представників Народної партії, розпочався новий етап в історії розвитку Туреччини. Було внесено зміни до I статті конституції, яку було прийнято в січні 1921 р., про те, що "Турецька держава є республікою". Оновлену статтю конституції було затверджено 29 жовтня 1923 р.

Таким чином, національний герой Мустафа Кемаль Ататюрк під бурхливі оплески та вигуки парламентарів "Хай живе вічно наша Республіка!" проголосив нову Турецьку державу. Того ж дня о 20 год. 45 хв. він був проголошений першим Президентом Турецької Республіки.